

Bevar Holocaustcentret

Af Bent Melchior

Tidl. overrabbiner, medlem af bestyrelsen for Dansk Center for Holocaust- og Folkedrabsstudier

I morgen er det 57 år siden, at russiske tropper åbnede portene til Helvedes forgård, koncentrationslejren Auschwitz. Synet, der mødte de allierede tropper, har præget det politiske verdensbillede lige siden.

Hvorvidt Holocaust – nazisternes forfølgelser af jøder og andre minoriteter – er unikt, er en problemstilling, der er genstand for debat. I Danmark har vi på god dansk vis besluttet at gå uden om den ret akademiske diskussion ved oprettelsen af Dansk Center for Holocaust- og Folkedrabsstudier, hvis navn synes at sige både- og.

Derimod vil næppe nogen med deres sansers fulde brug betvivle, at Auschwitz er blevet et symbol på bødlers menneskelige fornedrelse og ondskab og ofres menneskelige ydmygelse og lidelse. Derfor har man kunne samles om årsdagen for Auschwitz' befrielse som mindededag for de mange millioner ofre og som advarsel til senere generationer. I nogle lande er den 27. januar af regeringerne blevet fastsat som national mindededag. Det gælder Sverige, England, Tyskland og andre europæiske nationer.

I Danmark har dagen foreløbig en halvofficiel karakter. Danmarks Komité for Levende Historie tog sidste år initiativ til afholdelse af nogle arrangementer, hvor daværende undervisningsminister Margrethe Vestager repræsenterede regeringen. På søndag vil der igen blive afholdt en højtidelighed, denne gang med kulturminister Brian Mikkelsen blandt talerne. Afgørelsen om en mere permanent indstiftet Auschwitz-dag vil formodentlig blive truffet af regeringen i god tid inden den 27. januar 2003. Der er derfor grund til at omtale nogle af de overvejelser, man har gjort sig i den sammenhæng.

Lad mig først nævne nogle punkter om, hvad Auschwitz-dagen ikke skal være. Den skal ikke være en særlig jødisk mindededag. Den jødiske verden markerer mindet om Holocaust på andre dage. Holocaust drejer sig ikke kun om jøder, det er ikke et jødisk monopol. Elie Wiesel har formuleret det sådan, at vist var alle jøder forfulgt, men ikke alle forfulgte var jøder. Der er i lige så høj grad grund til at tale om sigøjnernes Holocaust, om forfølgelse af Jehovas Vidner og andre religiøse, nationale og seksuelle minoriteter og grupper, der afveg fra nazisternes ariske ideal.

Endvidere vil jeg gerne advare imod en for ensidig tale om død og undergang. Jeg føler trang til at gengive en beretning, som jeg har fra en af de overlevende fra den berygtede arbejdslejr i Lieberose. Beretningen stammer fra Hugo Gryn, en jævnaldrende til mig, der overlevede krigen og senere blev en ledende rabbiner blandt engelske jøder.

Han fortæller:

"Vinteren 1944 var bidende kold, og skønt vi ikke havde noget, der lignede en kalender, så tog min far, der var min medfange, mig og nogle af vores venner til et hjørne af barakken. Han fortalte, at den aften var den første aften i den jødiske lysfest, Chanukah, og han viste os en noget mærkeligt formet lerskål. Han gik i gang med at tænde en væge, der lå i hans højt værdsatte men nu smeltede margarine-ration.

Før han nåede at begynde på at sige lovsigelsen over lyset, protesterede jeg imod den måde at lade en vigtig del af vores madration gå til spilde. Han så på mig – og på lyset – og så sagde han: "Du og jeg har oplevet, at det er muligt at leve i hele tre uger uden mad. Vi har sammen overlevet næsten tre dage uden vand. Men du kan ikke leve bare tre minutter uden håb!"

Auschwitz-dagen skal for os og for kommende generationer repræsentere menneskets vilje til at overleve, menneskets ukuelige håb om en fremtid endog i en verden fuld af ondskab og udslettelse. Det er igen ikke et specifikt jødisk budskab, selvom det i høj grad er typisk for jødisk tænkemåde. Det er et budskab til alverden om at samle sig imod forfølgelser af nazistisk omfang. Det er karakteriseret ved ordene Never Again. Uanset, at vi har oplevet grusomhederne i Sibirien, i Cambodien, i Rwanda og mange andre steder, så må vi til stadighed mobilisere viljen til at bekæmpe og om muligt forhindre forbrydelser af den art.

Disse mål vil ikke kunne nås, hvis vi slår en streg over det, der er sket, hvis vi luller os selv i søvn. Viljen til at overleve må ses på baggrund af de begivenheder, der faktisk fandt sted. Der er endog sådanne typer, der forsøger at benægte, at Holocaust har fundet sted. Vi må svare dem ved at fastholde de vidnesbyrd, som øjenvidner har givet os, og som skal tjene til advarsel.

Det var da også med disse mål i tankerne, at Folketinget for ca. to år siden vedtog loven om at oprette Dansk Center for Holocaust- og Folkedrabsstudier. Hvis jeg ikke tager meget fejl, blev loven vedtaget med stemmer fra alle Folketingets partier. Der er ikke tale om at bygge en stor organisation. I penge drejer det sig om godt 6 mio. kr. årligt, hvortil der i disse år skal lægges yderligere 2 mio. til løsning af den konkrete opgave, som centret fik tildelt for at redegøre for dansk politik over for de mennesker, der søgte til Danmark i flugt for de nazistiske forfølgelser syd for grænsen.

Netop centrets lidenhed gør, at jeg i høj grad frygter, at dets betydning bliver alvorligt reduceret, og at det måske på lang sigt ikke vil overleve, hvis det fremlagte forslag om en sammenlægning med en række andre centre bliver virkelighed. Det vil simpelthen drukne blandt de andre langt mere præstige fyldte institutter og centre, der tænkes samlet under Udenrigsministeriet.

Jeg har forstået, at regeringen har været forberedt på, at alle råd og nævn og centre, der bliver berørt af de nedskæringer, som er foreslået, vil protestere. Man har muligvis forberedt sig på at lade stormen rase, vel vidende at selv orkaner med tiden lægger sig. Lad dette på bedste bibelske vis være en stille susen. Man mister ikke prestige, hvis man erkender, at man i det enorme tempo, der er anslået, godt bagefter kan justere visse ting.

Jeg har ikke noget mandat fra bestyrelsen, men jeg er sikker på, at der vil være megen vilje til at deltage i besparelser, som en sammenlægning kan byde på. Faktisk søgte vi lokaler i tilslutning til Centret for Menneskerettigheder for at kunne dele visse fælles omkostninger. Men hvis man tager selvstændigheden fra DCHF, begår man en fejltagelse på et område, der repræsenterer noget helt umisteligt i nyere tids historie i Danmark og i Europa. Det må man undgå. Bevar Holocaustcentret som en selvstændig institution!

Bragt som kronik i *Berlingske Tidende* den 26. januar 2002